seina küljes rippusiwad. Ouekoer hakkas haukuma ja sabaga tiirutama, kui ta peremehe ära tundis. Mõru naeratus käis Priido näost üle, kui ta seda nägi. Tema ei olnud enam peremees, ei surnud ega elawa pärandusе üle, see kõik oli naabri päralt. Aga weel ükskord tohtis ta omad wanad tutwad ruumid läbi käia, ka weel aida minna!

Oh, jõuaks ta ommeti omad kättemaksmise mõtted maha rusuda! Ehk kui ta meelt saaks jahutada oma hukataja kallal! Siis ehk tunneks ta wast natuke südame kergitust. Eks ta ole inimene ja eks see ole ka inimlik soow, oma waenlasele, kes tema õnnetuse sisse lükkas, kätte maksta.

Tundide kaupa hulkus ta mööda õuue kunni hakkas koitma ja kukk esimest korda laulis. Ta ajas enese sirgu ja pühkis oma silmi pisaratest ja sammus üle õue hobusetalli.

Endistel aegadel oli tallis mõnikord neli toredat hobust, siis, kui tema wanaisa weel elas — nüüd oli ainult kaks, ainult kaks hobust ja nendegagi ei olnud temal enam midagi tegemist. Naaber aga oli temale weel armu pärast need kaks hobust lubanud, et kraami uue koha peale wiia. Raske südamega wõttis ta seda armu wastu. Hobused hirnusiwad talle wastu ja ta silitas neid, ajas sulase üles ja ütles: „Jaan, tõuse üles, aeg on juba — mina tahan enne päikese tõusu külast wälja sõita.“ Siit läks ta tuppa; naene oli juba kohwi walmis keetnud, lapsed riidesse pannud. Lapsed istusiwad uniselt nurgas õlgede peal. Asjad oliwad juba kokku pandud. Kurwalt teretas Justina oma meest — ja ka tema jõuud oli otsas. Suured pisarad weeresiwad tal palgeid mööda ja ta tahtis ennast Priido najale toetada, kuid mees tõukas tema ära, tema ei tahtnud nutma hakata.

„Täna mitte, naene,“ hüüdis ta äkiselt — „ega nutt ju ei aita, peame ommeti majast wälja minema. Ära näita Jaanile pisaraid. Tema annab seda naabrile teada.“

Nad jõiwad ruttu natuke kohwi, sõök ei läinud kaelast alla, aga lastel maitsis ta wäga hea.

Sulane tuli, wiimsed asjad pandi koormasse; Priido wõttis pojakese, Justina tütrekese sülle — paar sammu, ja kodu oli selja taga! Küla tänawas pidas sulane hobuse kinni ja tegi perewanematele lastega kõrge koorma otsa istmed. Walu südames, waatasiwad nad oma asjade peale. Justina astus enne koorma otsa, wõttis lapsed wastu ja siis läks ka Priido tema kõrwale. Kui sulane

ülewal oli, waatas Priido weel kord wihaselt tagasi — ja wiimne lootusekiirg kadus ta südamest.

„Jumal saadab meid,“ sosistas Justina mehele kõrwa sisse. Aga mehe meelest oliwad need sõnad tühi kõla. „Kurat“ — mõtles tema ja waatas wihaga naabriõue poole „kurat on meile teed näidanud!“

Sulane laksutas piitsaga ja wanger hakkas liikuma. Naabrid külas ei teadnudgi, et Eppleri rahwas nii wara enne walget juba kodukohast wälja rändasiwad, Priido oli seda ju nõnda tahtnud.

* * *

Aast on mööda sellest kurwast sündmusest. Kohakene, kuhu Priido omastega oli wälja rändanud, näeb nii lahke wälja, ehk seal kül nii mõndagi puudub. Justina oskab ka waeses elutuses ennast awaraste sisse seadida ja seda armsaks teha. Aias kaswab ja õitseb kõik nii ilusaste, kanad teewad elu õues, ja laudas mäkatab kits. Majakese taga weel tükk aiamaad ja kartohwlinurm — mis rahulistele inimestele ka enam waja! Aga Priido ei ole rahul, ta ei wõi rahul olla ja ei tahagi ka; ta peletab kõik paremad tundmused enesest eemale, mis mõnikord tema hinges tükiwad aset wõtma. Wiha tuluke lõkendab tema sees! Sest saadik, kui nad kodunt oliwad wälja rändanud, ei olnud Priido enam naernud; ka lastega ei ole ta enam rõõmus. Tema täidab oma kohust ja teeb oma peremehe tööd, nagu see teisiti ei wõinud olla, aga mitte rõõmuga, waid ohkadas.

Nende elu, kui päiwilisel, on raske, Jumal teab seda. Kahe esimese lapsele on weel kolmas juure tulnud. Ema wõtab teda wastu pisaratel, isa hüüab pahaselt: „weel üks õnnetu ussikene enam.“ Aga kõik kolm last on terwed. Kül katsub Justina oma mehele selgeks teha, kui suur õnn neil weel on, et weel niigi palju warandust neile jäänud, ja nemad peaksiwad ommeti rahul olema, aga kõik ilmaaegu.

„Sina ei tea, naene, kuidas mo süda walutab, kui mina selle peale mõtlen, missuguses toredas majas mina olen üleskaswanud, kui poeg ja pärija, ja kui mina nüüd sealt pean wälja minema kui — kerjaja! Seda sa ei tea, sellest sa ei oska rääkida; see sööb mo südant ja enne see ei parane, kui —“ Sellega lõppes ta kõne ja tema läks wihast punaseks.

Nende elu on tõeste wilets ja wahwas Justina peab kõik oma jõuu kokku wõtma, et pead ülewel hoida. Ühel